

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИЧ

ГОДИНА I СВЕСКА I

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на с̄раницама овог броја
часо̄писа Наш језик колеге,
̄пријатељи и некадашњи с̄туденти
̄освећују ̄роф. др Сре̄ти Танасићу,
до̄исном члану АНУРС,
̄оводом седамдесе̄ година живо̄а
са искреним жељама за дугим живо̄ом
и не̄рекидним с̄варалаш̄вом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српскоме језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – почетку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографиї (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. БИНЂИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социолингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ђ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811

УДК 811.163.41'373.21(497.6)

Оригинални научни рад
Примљено 3. децембра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ*

(Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука)

ПРИЛОГ РЕКОНСТРУКЦИЈИ ОЈКОНИМА *ВОГОШЋА*

У раду је дата творбено-семантичка реконструкција ојконима *Вòгошћа*. Указано је на прве историјске помене овог ојконима. Значајно мјесто посвећено је посвједоченим топонимима на *-gostь* у руском/староруском језику.

Кључне ријечи: ојконим, *Вòгошћа*, творбено-семантичка реконструкција, лична имена на *-gostь*.

1. Предмет овога рада је истраживање поријекла ојконима *Вòгошћа*, што је одувјек привлачило нашу пажњу. Вогошћа је данас једна од девет општина Кантона Сарајево, а до распада бивше Југославије и избијања грађанског рата у Босни и Херцеговини била је једна од десет општина Града Сарајева. Током грађанског рата Вогошћа је била у саставу Српског Сарајева и Републике Српске¹ (1992–1995) све до потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини у Дејтону 21. новембра 1995. године.

Вогошћа се налази око шест километара сјеверозападно од Сарајева између Сарајевског и Височког поља. Лежи у сливу ријеке Босне на мјесту гдје се Вогошћански поток улијева у Босну.

2. Изузетно вриједну етнографску студију о Вогошћи написао је Миленко С. Филиповић (1902–1969), један од значајнијих српских етнолога и етнографа. Студија насловљена Вогошћа и Биоча у Босни

* jelena.janjic@nub.rs

¹ Према Дејтонском споразуму, сарајевске општине Вогошћа, Илијаш, Илица, Хаџићи и Грбавица припале су Федерацији Босне и Херцеговине и српско становништво је расељено током јануара и фебруара 1996. године.

објављена је у *Српском етнографском зборнику* (књ. 46) 1930. године.² Географско друштво Босне и Херцеговине 1967. године објавило је књигу *Вогошћа* Станоја Ј. Јовановића.

2.1. Осврнућемо се на прве сачуване помене ојконима *Вòгошћа*, јер да бисмо испитали историјски развој „неке категорије, мора се претходно утврдити полазно стање у најстаријим писаним споменицима, још тачније: мора се реконструисати примарни систем на основу података сачуваних у најстаријим писаним споменицима и остатака у словенским језицима и дијалектима“ (Маројевић 1996: 1).

Из наведеног разлога скренућемо пажњу на прве сачуване помене овог имена. Помен ојконима *Вòгошћа* налазимо у првом турском катастарском попису Босанског крајишта (тимарска села посаде Ходидједа). „Selo Vogošća javlja se u popisu iz 1455. g. u vidu Gogoša“, „javlja se 1485 g. u vidu Vogošta i tada je brojilo 97 hrišćanskih porodica i 10 ledičnih hrišćanina, zatim 38 muslimanskih kuća i 20 inokosnih muslimana“ (Шабановић 1958: 207). Ојконом *Вогошћа* помиње се и у османском попису из 1468/69. године *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*:³ „Selo Ogošta, hasa njiva 1, domova muslimana 2, domova kršćana 47, neoženjenih; Prihod 2.321“ (Аличић 2008: 71). Хâс је „carsko imanje, dvorsko imanje; lenski posjed turskih sultana, članova dinastije ili visokih dvorskih i državnih funkcionera, koji je donosio preko 100.000 akči godišnjeg prihoda“ (Шкаљић 2014: 296).

Писари ових турских катастарских пописа, према Аличићу, регрутовани су из редова турских службеника који су знали не само начела и технику тог посла, него су, сматра, уз то познавали језик и обичаје краја који су пописивали (Аличић 2008: 178). Ипак, у тим пописима могло је доћи и до грешака. А. Ајубов је указао на проблем приликом записивања топонима у историјским изворима писаним на другим

² Филиповић о тадашњем становништву овог насеља биљежи да је „међу 129 православних родова свега три стариначка рода са 18 кућа, а међу 53 муслиманска рода шест је стариначких са 21 кућом“ (Филиповић 1930: 639). „Код муслимана се старинци називају 'старјеницима' или се вели да су 'од фета', а православци своје старинце зову 'Бошњацима'. Бошњацима сматрају и оне који су доселили из сусједних крајева а старином су Босанци“, „православни старинци, будући кметови, кретали су се с чифлука на чифлук“ (Филиповић 1930: 639). Филиповић биљежи да су називи *Вогошћа* и *Биоча* „несумњиво врло стари и сигурно још из средњег вијека, помињу се у писаним изворима из 16. вијека“ (Филиповић 1930: 623).

³ Приређивач у напомени биљежи: „U originalu Ogošta. Vjerovatno naselje Vogošća kod Sarajeva. Na ovakvu ubicaciju sam se odlučio, zbog toga što u ovom popisu naselje današnje Vogošće nije na drugom mjestu upisano. Naselje je dosta brojno i mislim da se radi o tome naselju. Ima varijanta po kojoj bi se moglo dešifrovati kao Ivgošta, pa bi onda stari naziv za ovo naselje bio Vgošta“ (Аличић 2008: 71).

језицима: „Проблема заключається в том, что топонимы создаются различными языками в соответствии со словообразовательными моделями национального языка, но при произношении либо фиксации в источниках представителями других языков они теряют изначальную форму“ (Ајубов 2018: 54). Митар Пешикан у раду Дијалектолошка сведочанства штокавске историјске ономастике биљежи да ови пописи писани на турском језику брзописном арабицом пружају „веће могућности за геолингвистичка проучавања“, али „на жалост, записи фонетске структуре наших имена у турским пописима врло су непрецизни, делом због самог система арабице као писма, а делом и због брзописне праксе турских писара“ (Пешикан 1987: 50).

Као први писани извор овог ојконима Филиповић помиње рукопис сицила сарајевског муле из 1565/66. године (Филиповић 1930: 635). У *Појису њриложника од 1682. године* који су даровали уље за кандила храма Светих архангела Михаила и Гаврила у Сарајеву (Старе цркве), а који је објавио Владислав Скарић у књизи *Српски њравославни народ и црква у Сарајеву у 17. и 18. вијеку*, налазе се и имена *Лазо с Вогоще, Милинко из Вогоще, Дабо из Вогоще* (Скарић 1937: 148–149, 152).

У *Босанском вјесњнику*, првом листу штампаном у Босни, који је покренуо 1866. године Игњат Сопрон, у рубрици Домаће и стране в[и]јести наш ојконом налазимо у лику: *Вогошча (у селу Вогошчи)* (Сопрон 1866: 10).

У једанаестој књизи *Етнoграфског зборника* објављено је дјело попа Стјепе и Владимира Трифковића Сарајевска околина, Сарајевско поље I (с поднасловом Антропогеографска разматрања), а ојконом се помиње у лику *Вогошћа* (и село и поток) (Трифковић 1908: 267).

У *Српском рјечнику* Вука Стефановића Караџића (1818. и 1852) нема помена ојконима *Вогошћа*. Није забиљежен ни у *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика* Српске академије наука и уметности.

2.2. О поријеклу назива *Vògošha* писали су Миленко С. Филиповић, Павао Анђелић и Ален Калајџија. Сматрамо да је погрешно тумачење П. Анђелића да данашњи облик *Vògošha* потиче од имена *Ўdogossa*, забиљеженог, како наводи аутор, у тексту *Stara bosanska župa Vidogošća ili Vogošća* (с поднасловом: *ѡроблем убикације средњовјековних жуѡа уже или средње Босне*), у Повељи бана Нинослава (...*Item in supra Vydogossa Lubinchi*...). Анђелић сматра да је то име жупе у средњој Босни, што је, како аутор наводи, једини директни податак писаних извора о постојању ове жупе (Анђелић 1971: 339–340). Анђелић закључује да се име *Вогошћа* могло развити из облика

Видогошћа (од имена *Видогосѿ*). Као другу могућност аутор наводи да је ојконим *Вогошћа* погрешно написан у поменутој повељи (Анђелић 1971: 342).

У новије доба на поријекло овог ојконима осврнуо се Ален Калајџија у раду *Etimologija pojedinih ojkonima u dolini gornjeg i srednjeg toka rijeke Bosne*. Калајџија данашњи топоним *Вогошћа* изводи из: **Velgostja* > **Velgostja* > **Veogošća* > *Vogošća*, наводећи и сам да се лингвистички гледајући „*može ponovno preispitati i pokušati ustanoviti nekakav drukčiji način nastanka ovoga imena*“ (Калајџија 2006: 132).

Тибор Живковић у раду *О првим главама Летописа попа Дукљанина* изнио је мишљење да је поријекло имена *Вогошћа* готско (дериват из готског имена) (Живковић 1997: 31). Можемо закључити да су поменути аутори различито тумачили поријекло овог имена. Миленко С. Филиповић у поменутој студији истиче да је име *Вогошћа* „вјероватно постало од неког старог личног имена на ’-гост’“ (Филиповић 1930: 623). Блиски смо овом тумачењу, а потврде за то налазимо у староруским споменицима у којима је посвједочено лично име *Воигосѿ*.

2.2.1. Пошто је задатак ономастичара „да утврди примарни лик топонима и да објасни његове даље фонетске промене“ (Маројевић 1985: 24), настојаћемо овдје изнијети творбено-семантичку реконструкцију ојконима *Вòгошћа*. По својој структури то је двотематско образовање, тј. посесивна изведеница од личног имена *Воигостъ* супстантивизирана након елипсе именице женског рода *въсь* у значењу ’село’. *Вòгошћа* је Воигостова вас (село). Лично име *Воигостъ*, како смо поменули, посвједочено је у староруском. У антропониму *Воигосѿ* чува се, без промјене, финални дио ријечи (друга основа јотовања суфиксом *-јь*), али је упрошћен иницијални дио ријечи (прва основа). Прва основа је била оформљена као императив 3. лица једнине, па је интервокално *j* изгубљено, а секвенца *oi* упрошћена: *voji-* > *vo-*.

Бројни српски топоними (и уопште словенски топоними) настали су „елипсом управне именице и супстантивизацијом посесивног придева“, а њихов род и број зависео је од рода и броја некадашње управне именице: „српско *Живогошће* < Живогошће (= Живогостово) село“ (Маројевић 1996: 5).

Говорећи о творбено-семантичкој реконструкцији староруских топонима, Р. Маројевић истиче: „Топоними настали супстантивизацијом посесивних придева од личних имена чија се основа завршава сугласничком групом *-st* имали су основу која се завршавала сугласнич-

ком групом -šč. Овај тип посесивних придева посведочен је само у топонимији“ (Маројевић 1985: 32).

„Највећи број топонима овога типа настао је од личних имена са другом компонентом *-gostь*. Као и именица *gostь*, ова лична имена су некада припадала њ основама, али су од најстаријих руских споменика пришла деклинацији *jo* основа: заложи *Воигость*. цркъвь сѣго Федора Тирона [ЛН XIII, л. об. (1175)]...“ (Маројевић 1985: 32). Аутор наводи и бројне топониме овога типа.

В. Л. Василев у дјелу *Славянские топонимические древности Новгородской* наводи изворе XII вијека који потврђују име Новгородџанина Воигоста (*Воигость*). У поглављу насловљеном *Еѣно-молошки и еѣно-истѣоријски развој ѣѣононимѣ са елементѣма -гощ/-госѣ* (с мотом: *Гость на гость – хозяину в радость*) аутор доноси бројне новгородске топониме овога типа (*Будогощь, Видогоща, Витогощ, Негоща, Онегость, Радогоша, Мирогоша, Стогоша...*). Василев бильежи да је топонимија ове врсте позната свим словенским језицима, а посебно раширена у новгородској области. „У toponomastici Bosne i Hercegovine poznate su bliже analogije sa toponimima istoga ili sličnoga korijena: zaselak Vogoščica u selu Čajnu kod Visokog, L[LJ – J. J.]ubogošta kod Sarajeva, Delegošća kod Srebrenice, Dobriгоšće kod Jablanice, Radogost kod Vareša i sličно“ (Анђелић 1971: 341–342). Поменућемо и топоним *Оногосѣ* (данашњи Никшић), настао од личног имена *Оногосѣ*.

Међу бројним топонимима које наводи Василев, посебну пажњу заслужује ојконом *Воџошћа*,⁴ „выводящие гидроним из личн. *Воегость/Воигость*; новгородец с таким именем упоминается летописью под 1115 г.“ (Василев 2012: 161). Василев бильежи и топониме: *Воџошћа*,

⁴ „*Воџошћа* л. пр. Тишинки, л. пр. Шелони, по [СНМРИ 34: № 10710] – *Ваџошћа* в Порх. у., фиксируется впервые под 1539 г. [НПК IV: 245]. Правы А. И. Попов [1981: 112] и П. Арумаа [Arumaa 1960: 168], выводящие гидроним из личн. *Воегость/Воигость*; новгородец с таким именем упоминается летописью под 1115 г. [НПЛ: 20, 204]. Ср. еще личн. *Воигость* из новг. бер. гр. № 974 конца XII – 1-я четверти XIII в. [Зализняк, Торопова, Янин 2011: 6], *Воџо[сть]* из надписи 2-й пол. XI в. — 1-й пол. XII в. на штукатурке в Софийском соборе Новгорода [Медьнцева 1978: 91]. Антропонимия с препозитивным компонентом **voj-* (значение ‘воин’) присутствовала в древненовгородской диалектной области; ср. личн. *Воеславь/Воиславь* в бер. гр. № 50, 509, 531 [Зализняк 2004: 720], а также *Воинъгъ, Воимръ*, обусловившее новг. геогр. *Вон, жица р., Вонѣжицы дер., Воимеричи дер.* (подр. анализ этих топонимов дан в гл. 4). Личн. *Воегость/Воигость* далее следует извлечь из ојконима *Воџошћѣ* дер. Ясенского пог. Шел. пят. под 1498 г. [НПК IV: 156], *Воџошћѣ* под 1575/76 г. [ПКНЗ 6: 185], = *Ваџошћѣ* дер. и ус. при колодце в Ясенской вол. Порх. у. 2-й пол. XIX в. [СНМРИ 34: № 11701, 11702]; слог *Во-* в этом названии (впоследствии *Ва-* благодаря псковскому аканью) иллюстрирует сокращение препозитивного компонента: *Воџе->Вој->Во-*, какое наблюдается и в геогр. *Воџошћа* (< **Воџошћа*)“ (Василев 2012: 161).

Воегоца Верхняя, Воегоца Нижняя, Воегоце, Воегоценка, Воегоць (Васиљев 2012: 161).

Ојконим *Вòгошћа* у прошлости се јављао у два морфолошка лика: *Вогошћа* и *Вогошћиа*. Лик *Вогошћа* је старији (примаран), док је варијанта *Вогошћиа* настала упрошћавањем сугласничке групе **vojigoštša* > **vojigošta*. Као старија варијанта овог имена, судећи по језичком развићу, потврђено је *Вогошћа* (Бошкових 1990: 102). „Графија турских пописа омогућује и поуздано разликовање група *шћ* и *шћ*, којег доста често налазимо у топонимији“ (Пешикан 1987: 51).

3. Реконструкција ојконима *Вогошћа* заснована је на фонетским законима које је српски наслиједио из прасловенског језика и на чињеници да је лично име *Воигосѿ* посвједочено у староруским споменицима из XII вијека. По својој структури то је двотематско образовање, тј. посесивна изведеница од личнога имена *Воигостъ* („новгородец с таким именем упоминается летописью под 1115 г.“, Васиљев 2012: 161) супстантивизирана након елипсе именице женског рода *всь* у значењу село. У антропониму *Воигосѿ* чува се, без промјене, финални дио ријечи (друга основа јотовања суфиксом *-јь*). Упрошћен је иницијални дио ријечи (прва основа). Прва основа била је оформљена као императив 3. лица једине, па је интервокално *ј* изгубљено, а секвенца *ои* упрошћена: *voji-* > *vo-*.

Топоними су могли настати транспозицијом личног имена у име територије (области) на којој та личност живи или којој припада. Тако је од антропонима *Воигосѿ* настао и ојконим *Вогошћа*: *Вòгошћа* је *Воигостова вас* (село). У Новгородској области посвједочени су и топоними: *Вогоца, Воегоца, Воегоца Верхняя, Воегоца Нижняя, Воегоце, Воегоценка, Воегоць* (Васиљев 2012: 161), као и бројни топоними на *-госѿ*. У српском језику то су *Љубогошћиа* (код Пала) и *Оногошћ* (некадашњи назив за Никшић) и др.

Несумњиво је да су ојконим *Вòгошћа* и хидроним *Вòгошћански ѿоѿок* настали према антропониму *Воигосѿ*: њиме је означено да је (некада село) *Вогошћа* припадала *Воигосѿу*, а поток који је протикао селом именован као *Вогошћански ѿоѿок*.

Овај наш ојконим у прошлости јављао се у два морфолошка лика: *Вогошћа* и *Вогошћиа*. Лик *Вогошћа* је старији (примаран), док је варијанта *Вогошћиа* настала упрошћавањем сугласничке групе **vojigoštša* > **vojigošta*.

ЛИТЕРАТУРА

- Ајубов 2018: Абдусалом Р. Ајубов, Топоними как ценное наследие культуры. *Номаи Доњишгох: учёные записки* № 4 (57), Худжанд, 54.
- Аличић 2008: *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, prev. i prir. Ahmed S. Aličić, Mostar.
- Анђелић 1971: Pavao Anđelić, Stara bosanska župa Vidogošća ili Vogošća, *Glasnik Zemaljskog muzeja. Arheologija* 26, Sarajevo, 337–346.
- Бошковић 1990: Радосав Бошковић, *Основи ујоредне грамаџишке словенских језика. Фонетика и морфологија*, Никшић: Универзитетска рижеч.
- Васильев 2012: Валерий Л. Васильев, *Славянские топонимические древности Новгородской земли*, Москва: Рукописны памятники Древней Руси.
- Живковић 1997: Тибор Живковић, О првим главама Летописа попа Дукљанина, *Историјски часопис XLIV*, Београд, 11–34.
- Калајџија 2006: Alen Kalajdžija, Etimologija pojedinih ojkonima u dolini gornjeg i srednjeg toka rijeke Bosne, *Istraživanja* 1/1, Mostar, 129–142.
- Маројевић 1985: Радмило Маројевић, Прилози творбено-семантичкој реконструкцији староруских топонима, *Ономајолошки прилози VI*, Београд, 21–58.
- Маројевић 1996: Радмило Маројевић, Историјски развој словенских посесивних изведеница у антропонимији и топонимији: (са социономастичког и творбено-семантичког аспекта), *Ономајолошки прилози XII*, Београд, 1–7.
- Маројевић 1997: Радмило Мароевич, Методологические вопросы реконструкции древнеславянских топонимов (деривационно-семантический и деривационно-фонетический аспекты), *Вопросы языкознания* 3, Москва, 76–88.
- Маројевић 2000: Радмило Мароевич, Личные имена в системе антропонимических категорий праславянского языка, *Этимология 1997–1999*, Москва, 96–102.
- Пешикан 1987: Митар Пешикан, Дијалектолошка сведочанства штокавске историјске ономастике, *Јужнословенски филолог XLIII*, Београд, 49–56.
- Скарић 1928: Владислав Скарић, *Српско-јравославна сарајевска парохија у 17. и 18. вијеку*, Сарајево: Државна штампарија.
- Скарић 1985: Владислав Скарић, *Сарајево и његова околина од најстаријих времена до аустроугарске окупације*, Изабрана дјела, књ. 1, избор и редакција Милорад Екмечић, Сарајево: Веселин Маслеша.
- Сопрон 1866: Игњат Сопрон ур., Домаће и стране вјести, *Босански вјестник* год. 1, бр. 2, Сарајево, 10.

- Трифковић 1908: Владимир Трифковић, Стјепо Трифковић, Сарајевска околина: Сарајевско поље: антропогеографска проматрања, *Српски етнографски зборник* XI, Београд.
- Филиповић 1930: Миленко С. Филиповић, Вогошћа и Биоча у Босни, *Српски етнографски зборник* XLVI, *Насеља и порекло сјановништва*, 26, Београд, 619–696.
- Шабановић 1957: Nazim Šabanović, Bosansko krajište: 1448–1463, *Godišnjak Istoriskog društva Bosne i Hercegovine* 9, Sarajevo, 177–220.
- Шкаљић 2014: Abdulah Škaljić, *Turcizmi u našem jeziku*, Beograd: Ind Media Publishing.

Елена В. Јанич

К ВОПРОСУ О РЕКОНСТРУКЦИИ ОЙКОНИМА *ВОГОШЋА*

Резюме

В работе представлена словообразовательная и семантическая реконструкция ойконима Вогошча. Вогошча расположена примерно в шести километрах к северо-западу от Сараево. Первые исторические упоминания об этом ойкониме указаны в турецких кадастровых переписях XV века. Значительное место в работе отведено засвидетельствованным топонимам на *-gostь* в сербском и русском языках.

По своей структуре данный ойконим имеет двухтематическое образование, т.е. поссессив от имени собственного Воигост субстантивирован после выпадения существительного женского рода *vъсь* в значении 'деревня'. Вдгошћа – это Воигостова весь (село). Имя собственное Воигость засвидетельствовано в древнерусском языке. Данный ойконим в прошлом существовал в двух морфологических формах: *Вогошћа* и *Вогошћа*. Форма Вогошћа более старая (основная).

Ключевые слова: ойконим, *Вдгошћа*, словообразовательно-семантическая реконструкция, личные имена на *-gostь*.